

Sygn. akt XII C 743 / 20

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 lutego 2022 r.

Sąd Okręgowy we Wrocławiu XII Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący: **Sędzia SO Krzysztof Rudnicki**

Protokolant: **Piotr Józwik**

po rozpoznaniu w dniu 11.02.2022 r.

we Wrocławiu

na rozprawie

sprawy z powództwa **A. R.**

przeciwko (...) **S.A. we W.**

o zapłatę i ustalenie

I. ustala, że umowa kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) zawarta w dniu 06.06.2008 r. pomiędzy (...) S.A. we W. oraz A. R. jest nieważna;

II. umarza postępowanie w sprawie w zakresie żądania zapłaty **76.232,75 zł** (siedemdziesiąt sześć tysięcy dwieście trzydzieści dwa złote, siedemdziesiąt pięć groszy) należności głównej wraz z liczonymi od niej odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 07.07.2020 r. do dnia zapłaty;

III. zasądza od pozwanego na rzecz powódki **30.214,19 zł** (trzydzieści tysięcy dwieście czternaście złotych, dziewiętnaście groszy) oraz **11.846,13 CHF** (jedenaście tysięcy osiemset czterdzieści sześć franków szwajcarskich, trzysta centymów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi:

- od kwoty 26.929,55 zł – od dnia 02.10.2020 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 3.284,64 zł – od dnia 30.12.2020 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 11.846,13 CHF – od dnia 30.12.2020 r. do dnia zapłaty;

IV. oddała powództwo o zapłatę w pozostałym zakresie;

V. zasądza od pozwanego na rzecz powódki **5.696,88 zł** kosztów procesu wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie liczonymi od dnia uprawomocnienia się wyroku do dnia zapłaty;

VI. nakazuje pozwanemu uiścić na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu **735,20 zł** nieopłaconych kosztów sądowych;

VII. nakazuje ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego we Wrocławiu z roszczenia zasądzonego na rzecz powódki w punkcie III wyroku **264,80 zł** nieopłaconych kosztów sądowych.

UZASADNIENIE

W pozwie z dnia 07.07.2020 r. powódka A. R. wystąpiła przeciwko (...) S.A. we W. o:

1) zasądzenie od pozwanego 103.162,30 zł (tytułem zwrotu świadczeń nienależnych za okres od 07.07.2010 r. do 07.01.2020 r.) z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty;

2) ustalenie nieważności w całości umowy kredytu hipotecznego nr (...) z dnia 06.06.2008 r.;

ewentualnie – na wypadek uznania ww. żądania za nieuzasadnione – zasądzenie od pozwanego 50.000 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 07.07.2020 r. do dnia zapłaty (z powodu uznania niektórych postanowień umowy za niedozwolone);

a nadto zasądzenie od pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego w wysokości trzykrotności stawki obowiązującej.

Powódka wskazała, że dnia 06.06.2008 r. zawarła z pozwanym umowę kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) na kwotę 132.429,94 zł w celu nabycia lokalu mieszkalnego położonego przy ul. (...) w Z.. Samo zawarcie umowy nastąpiło w sposób charakterystyczny dla umów adhezyjnych, co oznacza, że nie uzgodniono z nią praktycznie żadnych elementów umowy kredytu. Pozwany nie uczynił zadość obowiązkom informacyjnym względem powódki, a zawarta umowa jest naznaczona postanowieniami niedozwolonymi w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc (§ 2 ust. 1 zd. 1, § 3 ust. 2, § 5 ust. 3, 4 i 5), co w ocenie powódki skutkuje nieważnością całej umowy, a co najmniej bezskutecznością postanowień umownych uzależniających wypłaconą kwotę kredytu od waluty szwajcarskiej. Powódka podniosła, że nie otrzymała rzetelnej informacji co do istotnych elementów umowy kredytu, albowiem w żaden sposób nie została poinformowana przez pozwanego o ryzyku walutowym. Nie była świadoma, że spowoduje to równocześnie wzrost zadłużenia. Jednocześnie zawierała umowę kredytu oczekując wypłaty w PLN i to ta kwota zadłużenia w PLN była dla niej podstawowym odnośnikiem, tym bardziej, że umowa zobowiązywała ją do spłaty zadłużenia właśnie w tej walucie. Kwota dochodzona pozwem stanowi równowartość wpłat dokonanych przez powódkę, a nie przedawnionych w dacie wniesienia powództwa – w okresie od dnia 07.07.2010 r. do ujawnionej w zestawieniu wpłat wpłaty z 07.01.2020 r.

Szczegółowe uzasadnienie stanowiska powódki przedstawione jest na k. 4-28 akt sprawy.

W odpowiedzi na pozew pozwany (...) S.A. we W. wniósł o

oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki kosztów procesu.

Pozwany zakwestionował w całości stanowisko powódki. Wskazał na zasady kalkulacji ryzyka kredytowego, stosowania i ustalania kursów walut. Podniósł, że klauzula indeksacyjna nie jest tożsama z klauzulą waloryzacyjną, jako że nie ma na celu zachowanie wartości świadczenia, tylko pozwala na udostępnienie kapitału za niższe wynagrodzenie. W przypadku kredytu indeksowanego także odsetki nie pełnią funkcji waloryzacyjnej. Nie jest prawdą, że powódka poniosła całe ryzyko walutowe z uwagi na operacje przeprowadzane przez pozwanego w celu sfinansowanie kredytu. Pozwany podniósł, że wypełnił w całości obowiązki informacyjne wobec powódki. Nie ustalał kursów kupna CHF w sposób dowolny, oderwany od kursów kształtowanych przez rynek walutowy czy obiektywnych czynników. Według pozwanego postanowienia umowy wskazane przez powódkę nie mają charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ kc. Pozwany zakwestionował wyliczenia powódki, na których opiera się pozew. Podniósł zarzut przedawnienia roszczenia.

Szczegółowe uzasadnienie stanowiska pozwanego przedstawione jest na k. 93-119 akt sprawy.

W piśmie procesowym z dnia 18.11.2020 r. (k. 334-346), sprecyzowanym pismem procesowym z dnia powódka zmieniła powództwo w zakresie roszczenia zawartego w punkcie 1 pozwu w ten sposób, że wniosła o zasądzenie od pozwanego 30.214,19 zł oraz 11.846,13 CHF z odsetkami za opóźnienie od dnia wniesienia powództwa do dnia zapłaty w wyniku stwierdzenia nieważności umowy kredytu hipotecznego z dnia 06.06.2008 r. o nr (...) z tytułu nienależnego świadczenia w okresie 25.02.2010 r. – 24.11.2016 r.

W piśmie procesowym z dnia 05.01.2021 r. (k. 395-398) pozwany wniosł o oddalenie powództwa także w zakresie zmienionego roszczenia.

Zgłosił ewentualny zarzut potrącenia, oświadczając, że przysługują mu wobec powódki roszczenia opisane w odpowiedzi na pozew, tj. w wysokości udzielonego kredytu, tj. 132.429,94 zł, oraz w równowartości korzyści za korzystanie z kapitału i zwrot w ratach.

Sąd ustalił w sprawie następujący stan faktyczny.

Od dnia 23.03.2007 r. A. H. (obecnie R.) prowadziła działalność gospodarczą – (...) – przedmiot działalności: 46.90.Z, 46.43.Z, 46.47.Z, 47.71.Z, 47.72.Z, 47.75.Z, 47.77.Z, 47.78.Z, 47.82.Z, 56.10.Z, 74.10.Z, 93.29.Z, 95.24.Z.

Od maja 2007 r. A. H. była najemcą części budynku położonego w Z. przy ul. (...), zamieszkała tamże z dziećmi. Pozostałą część budynku zajmował jego właściciel – obecny mąż powódki. Na terenie posesji powódka ustawiła kontener, w którym prowadziła sklepik.

/ dowód: odpis skrócony aktu małżeństwa – k. 44; wydruk z CEiIDG – k. 276; zaświadczenia – k.

277-278; zeznania powódki A. R. – e-protokół z dnia 11.02.2022 r. 00:04:17-

00:12:36 k. 453-454 /

Od dnia 02.04.2008 r. w (...) S.A. obowiązywała Procedura obsługi kredytów hipotecznych i pożyczek hipotecznych przez (...) S.A.

/ dowód: Procedura obsługi kredytów hipotecznych i pożyczek hipotecznych – k. 132-158 /

W 2008 r. A. H. (obecnie R.) zamierzała zaciągnąć kredyt w celu sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego. Zgłosiła się do (...) S.A.

Została poinformowana o braku zdolności kredytowej do otrzymania kredytu w złotych polskich. Otrzymała propozycję kredytu indeksowanego do CHF. Kredyt miał zostać wypłacony i spłacany w złotych polskich. Pracownik Banku przedstawiał walutę CHF jako stabilną.

Nie było mowy o stosowanych przez Bank zasadach ustalania kursów walut ani o wyniku przeliczenia kwoty kredytu na CHF. Warunki umowy, w szczególności kursy CHF, nie podlegały negocjacom. Nie były omawiane ryzyka związane z zaciągnięciem kredytu powiązanego z walutą obcą.

W dniu 15.05.2008 r. A. H. złożyła na formularzu Banku skierowany do (...) S.A. we W. wniosek o kredyt na sfinansowanie spłaty kredytu zaciągniętego w banku celem sfinansowania zakupu lokalu mieszkalnego w Z. przy ul. (...), działka nr (...), KW nr (...).

We wniosku wskazała na parametry kredytu:

- wartość inwestycji – 200.000 PLN,

- wkład własny – 71.000 PLN (35,50 %),

- wnioskowana kwota kredytu do wypłaty – 129.000 PLN,
- ubezpieczenie kredytu – 0,44 %, okres 6 m-cy,
- ubezpieczenie wkładu własnego – 0 %,
- waluta kredytu – CHF,
- wnioskowana kwota kredytu łącznie – 132.429,94 PLN,
- okres kredytowania – 360 m-cy,
- raty równe,
- wnioskowana liczba transz kredytu – 1, okres wypłaty transz –1 m-c,
- karencja – 0 m-cy,
- koszt ubezpieczenia na życie – 860,79 PLN,
- koszt ubezpieczenia na wypadek utraty pracy lub czasowej niezdolności do pracy – 0 PLN.

/ dowód: wniosek kredytowy – k. 40v-41 i 271-273; zeznania powódki A. R. – e-protokół z dnia 11.02.2022 r. 00:04:17-00:12:36 k. 453-454 /

W dniu 15.05.2008 r. powódka złożyła oświadczenie, wskazujące, że:

- pracownik (...) S.A. przedstawił jej w pierwszej kolejności ofertę kredytu w polskim złotym, po zapoznaniu się z tą ofertą zdecydowała, iż dokonuje wyboru oferty kredytu hipotecznego nominowanego w walucie obcej, mając pełną świadomość ryzyka związanego z tym produktem, a w szczególności tego, że niekorzystna zmiana kursu waluty spowoduje wzrost comiesięcznych rat spłaty kredytu oraz wzrost wartości całego zadłużenia;
- została poinformowana przez pracownika (...) S.A. o jednoczesnym ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej, polegającego na tym, że w wyniku zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu oraz wartość całego zaciągniętego zobowiązania; jest świadoma ponoszenia obu rodzajów ryzyk związanych z wybranym przez nią produktem kredytowym;
- pracownik (...) S.A. poinformował ją o kosztach obsługi kredytu w wypadku niekorzystnej zmiany kursu walutowego oraz zmiany stopy procentowej, tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej;
- informacje te zostały jej przedstawione w postaci symulacji rat kredytu.

/ dowód: oświadczenie z dnia 15.05.2008 r. – k. 275 /

Jeżeli klient nie miał zdolności kredytowej do zaciągnięcia kredytu w PLN, pracownicy Banku proponowali mu kredyt indeksowany do CHF.

Klient Banku musiał podpisać oświadczenie, że został poinformowany o ryzyku kursowym. Nie były sporządzane zestawienia historycznego kursu CHF.

Pracownicy Oddziału Banku zbierali dane i dokumenty klientów i przesyłali jej do Centrali Banku, skąd przysyłana była umowa kredytu do podpisania. W Oddziale nie było możliwości zmiany treści umowy.

/ dowód: zeznania świadka A. T. – e-protokół z dnia 28.01.2022 r. 00:01:44-00:25:19 k. 448-

W dniu 05.06.2008 r. (...) S.A. pozytywnie ocenił wniosek kredytowy powódki i wydał decyzję o udzieleniu jej kredytu w kwocie 132.429,94 PLN.

/ dowód: ocena wniosku o kredyt hipoteczny – k. 280-282 /

W dniu 06.06.2008 r. A. H. (obecnie R.) oraz (...) S.A. we W. zawarli umowę kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...).

Kredyt przeznaczony był na sfinansowanie nabycia lokalu mieszkalnego położonego w Z. przy ul. (...), dla której Sąd Rejonowy w Inowrocławiu prowadzi księgę wieczystą nr (...) (§ 1).

Bank udzielił powódce kredytu w kwocie 132.429,94 zł, nominowanego do waluty CHF, wg kursu kupna walut dla CHF obowiązującego w Banku w dniu uruchomienia całości kredytu lub jego poszczególnych transz – w przypadku wypłaty kredytu w transzach; kredyt został udzielony na okres 360 miesięcy i miał być wypłacany w złotych polskich; okres kredytowania rozpoczął się w dniu podpisania umowy (§ 2 ust. 1).

Informacje o okresie kredytowania, kwocie kredytu w CHF, wysokości kursu ustalonego przez Bank w dniu uruchomienia kredytu, wysokości oprocentowania oraz wysokości i terminach płatności rat miały zostać określone w „Harmonogramie spłat”, przekazywanym kredytobiorcom co 6 miesięcy, na kolejny 6-miesięczny, przy czym pierwszy harmonogram miał zostać przekazany kredytobiorcom niezwłocznie po uruchomieniu kredytu (§ 2 ust. 2).

Prowizja Banku została zawarta w kwocie kredytu i wynosiła 1.986,46 zł (§ 2 ust. 3).

Oprocentowanie kredytu miało być zmienne, jednakże nie wyższe niż czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego (odsetki maksymalne) obowiązującej w dniu, za który naliczane było oprocentowanie; oprocentowanie kredytu równało się sumie stopy bazowej obowiązującej w dniu uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy oraz stałej marży Banku wynoszącej 2,13 % w stosunku rocznym; oprocentowanie kredytu wyliczone zgodnie z tą zasadą na dzień podjęcia decyzji kredytowej wynosiło 5,02 % w stosunku rocznym (§ 2 ust. 4).

Za obowiązującą w dniu uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy została przyjęta stopa bazowa w wysokości stawki LIBOR 6M dla CHF ustalonej dwa dni przed dniem, w którym stopa bazowa ma obowiązywać, o godz. 11 czasu londyńskiego i ogłaszanej na stronach informacyjnych Reuters; w przypadku braku notowań stawki LIBOR 6M dla danego dnia do wyliczenia stopy procentowej stosowane były notowania z dnia poprzedzającego, w którym było prowadzone notowanie stawki LIBOR 6M; stopa bazowa zaokrąglana była do dwóch miejsc po przecinku (§ 2 ust. 5).

Bank zobowiązał się do uruchomienia kredytu w 2 transzach, w drodze przelewu środków, w okresie 2 miesięcy, licząc od dnia zawarcia umowy; pierwsza transza obejmowała m.in. (§ 3 ust. 1):

- a) 1.986,46 zł tytułem prowizji Banku na rachunek nr (...),
- b) 582,69 zł tytułem opłaty za ubezpieczenie kredytu na rachunek nr (...),
- c) 860,79 zł tytułem składki ubezpieczenia na życie na okres jednego roku od dnia podpisania umowy.

Kredyt miał być wypłacony w złotych polskich przy jednoczesnym przeliczeniu wysokości wypłacanej kwoty (transzy) na CHF wg kursu kupna walut dla CHF ustalanego przez Bank i obowiązującego w Banku w dniu wypłaty środków (§ 3 ust. 2).

Bank miał uruchomić kredyt nie później niż w terminie 5 dni roboczych od dnia, w którym kredytobiorca spełnił ostatni z warunków (§ 3 ust. 3):

- a) ustanowił prawne zabezpieczenia spłaty kredytu zgodnie z § 11 ust. 1 i 6 z wyłączeniem postanowień § 11 ust. 1 lit. a,
- b) udokumentował wniesienie minimalnego wkładu własnego,
- c) przedłożył pisemną dyspozycję wypłaty środków,
- d) przedłożył wniosek o wpis hipoteki do KW potwierdzony przez sąd wieczystoksięgowy wraz z dowodem opłaty wniosku oraz oświadczenie o ustanowieniu hipoteki,
- e) przedłożył polisę ubezpieczenia nieruchomości o której mowa w § 11 ust. 1 lit. a umowy wraz z jej cesją na Bank,
- f) przedłożył notarialną umowę sprzedaży przedmiotu kredytu zawierającą numer konta wskazany przez zbywcę,
- g) akt notarialny powinien zawierać dokładnie określoną formę zapłaty, w ten sposób, że część środków zostanie przekazana na konto (...) S.A. tytułem spłaty kredytu nr (...).

Niewywiązanie się kredytobiorcy w terminie 30 dni licząc od dnia zawarcia umowy ze spełnienia powyższych warunków miało spowodować wygaśnięcie umowy (§ 3 ust. 4).

W przypadku uruchomienia kredytu w transzach warunkiem uruchomienia kolejnej transzy było szczegółowe rozliczenie dotychczas wypłaconych poprzednio środków (§ 3 ust. 5).

Zmiana oprocentowania kredytu miała następować co 6 miesięcy, począwszy od dnia uruchomienia kredytu lub jego pierwszej transzy (dni zmiany oprocentowania); zmiana oprocentowania następować miała poprzez zmianę wysokości stopy bazowej będącej częścią składową oprocentowania na stopę bazową obowiązującą w dniu dokonania zmiany oprocentowania; ustalenie wysokości stopy bazowej na kolejne 6-miesięczne okresy kredytowania następować miało w dniach zmiany oprocentowania; zmiana wysokości stopy bazowej powodowała zmianę wysokości oprocentowania o taką samą liczbę punktów procentowych (§ 4 ust. 1).

Stopa procentowa ustalona we wskazany sposób obowiązywała od dnia, w którym dokonano zmiany; Bank zobowiązał się pisemnie zawiadomić kredytobiorcę oraz poręczycieli o zmianie

oprocentowania przesyłając aktualny harmonogram spłat (§ 4 ust. 2).

Stopa oprocentowania zmieniona w związku ze zmianą wysokości odsetek maksymalnych, obowiązywała od dnia zmiany wysokości odsetek maksymalnych. Bank miał powiadamiać kredytobiorcę o zmianie tego oprocentowania w cyklicznej korespondencji kierowanej do kredytobiorcy (§ 4 ust 3).

Zmiana oprocentowania kredytu nie stanowiła zmiany umowy i nie wymagała aneksu (§ 4 ust. 4).

Od kredytu naliczane miały być odsetki od faktycznego zadłużenia kredytobiorcy, z zastrzeżeniem postanowień § 5 ust 8 i 9 umowy (§ 4 ust. 5).

Kredytobiorca zobowiązał się do spłaty udzielonego kredytu w 358 równych ratach kapitałowo-odsetkowych w terminie do 25 dnia miesiąca (§ 5 ust. 1).

Bank udzielił kredytobiorcy karencji w spłacie kapitału w okresie od dnia uruchomienia kredytu lub jego pierwszej raty do dnia płatności raty nr 2 (§ 5 ust. 2).

Wysokość rat kapitałowo-odsetkowych miała zostać ustalona po przeliczeniu kwoty wypłaconego kredytu na CHF, stosownie do postanowień umowy (§ 5 ust. 3).

Raty kredytu wraz z należnymi odsetkami płatne były w złotych, w kwocie stanowiącej równowartość CHF, na rachunek kredytu nr (...) (§ 5 ust. 4).

Kwota wpłaty raty w złotych przeliczana miała być na CHF wg kursu sprzedaży obowiązującego w Banku w dniu wpływu środków do Banku (§ 5 ust. 5).

W przypadku wpłaty przed terminem wymagalności określonym w harmonogramie spłaty kwota spłaty księgowana była na nieoprocenowanym rachunku (§ 5 ust. 6).

Za czynności związane z obsługą kredytu, a zwłaszcza sporządzeniem zmian w harmonogramie spłat, a także za inne czynności wykonywane przez Bank na wniosek kredytobiorcy miały być pobierane opłaty zgodnie z obowiązującą tabelą opłat i prowizji Banku dla kredytów/pożyczek hipotecznych; tabela opłat i prowizji obowiązująca na dzień zawarcia umowy została przekazana kredytobiorcy przed zawarciem umowy kredytowej (§ 7).

Od niespłaconej w terminie raty kredytu Bank pobierał odsetki w wysokości dwukrotności aktualnej stopy oprocentowania standardowego dla tego kredytu (§ 9 ust. 2 i 3).

Zabezpieczenie kredytu stanowiły (§ 11 ust. 1):

- a) hipoteka kaucyjna do wysokości 264.859,88 zł na kredytowanej nieruchomości,
- b) weksel in blanco z wystawienia kredytobiorcy wraz z deklaracją wekslową,
- c) cesja praw z polisy ubezpieczenia przedmiotu zabezpieczenia od ognia i innych zdarzeń losowych,
- d) wskazanie Banku jako pierwszego uposażonego z tytułu ubezpieczenia na życie kredytobiorcy potwierdzonego polisą nr (...) wystawioną przez (...) S.A., do wysokości całkowitego zadłużenia z tytułu umowy kredytu.

Umowa sporządzona została w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach po jednym dla Banku i kredytobiorcy (§ 13 ust. 1).

Zmiany umowy mogły nastąpić za pisemną zgodą stron pod rygorem nieważności z wyłączeniem: zmiany harmonogramu spłaty, zmiany stopy oprocentowania, zmiany nru rachunku bankowego (§ 13 ust. 2).

Do spraw nieuregulowanych umową znajdowały zastosowanie postanowienia Regulaminu udzielania kredytów/pożyczek hipotecznych przez (...) S.A., który stanowił integralną część umowy, oraz przepisy prawa bankowego i kodeksu cywilnego (§ 13 ust. 3).

Kredytobiorca oświadczył, że przed zawarciem umowy doręczono mu Regulamin udzielania kredytów/pożyczek hipotecznych oraz informacyjny egzemplarz umowy; ponadto potwierdził fakt zapoznania się z tymi dokumentami i zgodził się na przestrzeganie ich postanowień.

Umowa kredytu była już przygotowana do podpisania przez powódkę, nie podlegała negocjacom.

/ dowód: umowa kredytu nr (...) z dnia 06.06.2008 r. – k. 31-33 i 283-288; zeznania

powódki A. R. – e-protokół z dnia 11.02.2022 r. 00:04:17-00:12:36 k. 453-454 /

(...) S.A. pozyskiwał środki na finansowanie akcji kredytowych m.in. z kredytów udzielanych przez inne instytucje finansowe, np. (...) S.A. (N.V.).

/ dowód: umowa kredytu odnawialnego – k. 245-253 /

W dniu 06.06.2008 r. powódka złożyła dyspozycję wypłaty kredytu:

- w kwocie 59.689,54 PLN – na rachunek zwywej nieruchomości R. R.,

- w kwocie 67.707,63 PLN – na rachunek (...) S.A. nr kredytu (...),

- w kwocie 1.986,46 PLN – z tytułu prowizji przygotowawczej,
- w kwocie 582,69 PLN – z tytułu ubezpieczenia kredytu w (...) S.A.,
- w kwocie 860,79 PLN – z tytułu ubezpieczenia na życie w (...) S.A.

Kredyt został uruchomiony w dniu 13.06.2008 r. w kwocie 132.429,64 PLN, przeliczonej an 64.162,39 CHF po kursie 2,0390.

/ dowód: historia spłat – k. 42-43, 320-324; archiwum spłat – k. 125-131 i 254-260; dyspozycja wypłaty – k. 289; harmonogramy spłat – k. 290 i 294-319 /

Spłata kredytu następowała w złotych polskich poprzez potrącenia z rachunku bankowego, na który powódka wpłacała PLN, sprawdzając kursy z dnia poprzedniego.

W dniu 17.01.2013 r. strony zawarły aneks nr (...) do umowy kredytu z dnia 06.06.2008 r., zgodnie z którym spłata mogła być dokonywana także w walucie do której jest indeksowany kredyt.

Wówczas powódka zaczęła dokonywać spłat w CHF.

/ dowód: harmonogramy spłat – k. 290 i 294-319; aneks nr (...) z dnia 17.01.2013 r. do umowy kredytu nr (...) – k. 293; zeznania powódki A. R. – e-protokół z dnia

11.02.2022 r. 00:04:17-00:12:36 k. 453-454 /

W okresie od dnia 25.02.2010 r. do dnia 24.11.2016 r. powódka spłaciła na rzecz pozwanego Banku 30.214,19 PLN oraz 11.846,13 CHF, w tym w okresie od dnia 25.02.2010 r. do dnia 07.07.2010 r. 3.284,64 zł.

/ dowód: historia spłat – k. 42-43; archiwum spłat – k. 125-131 i 254-260 /

Pismem z dnia 28.11.2019 r. powódka, działając przez pełnomocnika, skierowała do pozwanego Banku wezwanie do wydania dokumentacji kredytowej dotyczącej kredytu hipotecznego nr (...). Wskazała, że umowę z dnia 06.06.2008 r. należy uznać za nieważną i wezwała pozwany Bank do uznania swojej odpowiedzialności z tytułu otrzymania świadczeń nienależnych, których dokładna wysokość miała zostać dokładnie określona po otrzymaniu zawnioskowanej dokumentacji.

Pismem z dnia 27.01.2020 r., w odpowiedzi na wezwanie, pozwany przesłał powódce dokumentację kredytową i odmówił uznania jej roszczenia za zasadne.

/ dowód: pismo powódki z dnia 28.11.2019 r. – k. 59; pismo pozwanego z dnia 27.01.2020 r. – k. 60-61 /

Sąd zważył, co następuje.

Powództwo zasługuje na uwzględnienie w znacznej części.

Powódka dokonała zmian powództwa w sposób powodujące swoisty „nieporządek” procesowy. Obok dochodzonego konsekwentnie roszczenia o ustalenie nieważności umowy kredytu nr (...) z dnia 06.06.2008 r. domagała się:

- pierwotnie – zasądzenia 103.162,30 zł tytułem zwrotu świadczeń nienależnie spełnionych na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy w okresie od dnia 07.07.2010 r. do dnia 07.01.2020 r. (s. 43 pozwu – k. 25);

- ostatecznie – zasądzenia 30.214,19 zł i 11.846,13 CHF tytułem zwrotu świadczeń

nienależnie spełnionych na rzecz pozwanego w wykonaniu nieważnej umowy w okresie od dnia 25.02.2010 r. do dnia 24.11.2016 r.

Powódka spłacała kredyt częściowo w PLN, częściowo w CHF. Świadczenia spełniane w różnych walutach mają charakter pieniężny, ale nie są ani tożsame ani zamienne.

Modyfikując roszczenie o zapłatę powódka zmieniła jego przedmiot, a także okres, którego dotyczyło – z jednej strony bowiem rozszerzyła ten okres (od 25.02.2010 r. zamiast od 07.07.2010 r.), z drugiej zaś go zawężyła (do 24.11.2016 r. zamiast 07.01.2020 r.).

Powyższe oznacza, że powódka częściowo rozszerzyła powództwo oraz jednocześnie częściowo dokonała jego ograniczenia. Przede wszystkim zamiast pierwotnie dochodzonej kwoty 103.162,30 zł zażądała 30.214,19 zł. Zgłoszenie żądania zapłaty 11.846,13 CHF nie jest częściową zmianą pierwotnego roszczenia pieniężnego, ale nowym roszczeniem pieniężnym.

Taka zmiana oznacza cofnięcie pozwu, które – ponieważ nastąpiło przed rozpoczęciem rozprawy – nie wymagało zgody pozwanego ani precyzowania, czy nastąpiło ze zrzeczeniem się roszczenia. To zaś prowadzi – na podstawie art. 355 kpc – do umorzenia postępowania w sprawie w zakresie różnicy między ww. kwotami, tj. 76.232,75 zł należności głównej wraz z liczonymi od niej odsetkami – na podstawie art. 355 kpc.

W pozostałym zakresie powództwo o zapłatę zasługiwało na uwzględnienie prawie w całości.

Sąd dokonał ustaleń stanu faktycznego sprawy na podstawie materiału dowodowego obejmującego przedłożone przez strony dokumenty dotyczące przedmiotu i treści łączącego strony stosunku kredytowego, a także zeznania powódki. Świadek A. T. nie kojarzyła osoby powódki, jej zeznania wskazały jedynie na pewne ogólne reguły stosowane w Banku bądź jej własny sposób obsługi klientów, przy czym świadek wskazała na brak możliwości zmiany postanowień umowy w Oddziale z uwagi na jej przygotowanie w centrali Banku. Zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy pozostawały zeznania świadka R. R. (męża powódki), który nie był stroną spornej umowy, jak również nic nie wskazuje, aby uczestniczył w czynnościach związanych z jej zawarciem, aczkolwiek był zbywcą nabywanej z kredytu nieruchomości.

Zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy było również prowadzenie dowodu z opinii biegłego na okoliczności wnioskowane przez obie strony (art. 235² § 1 pkt 2 kpc).

Powódka zażądała ustalenia nieistnienia stosunku prawnego kredytu (wobec nieważności umowy kredytu) oraz zwrotu spełnionych świadczeń jako nienależnych. Wysokość dokonanych spłat kredytu wynika z zestawień pochodzących od pozwanego Banku. Z uwagi na ostateczny kształt roszczenia powódki zbędne stało się rozliczenie kredytu z pominięciem mechanizmu indeksacji jako kredytu w PLN z oprocentowaniem umownym opartym o stawkę LIBOR (tzw. odfrankowanie kredytu). Pozbawione znaczenia dla rozstrzygnięcia były okoliczności zgłaszane przez pozwanego odpowiedzi na pozew (V pkt 6 a-j). Zgłoszony tam wniosek zmierzał do wykazania oceny kryteriów ustalania kursów, stosowania się do wewnętrznych regulacji i obowiązujących przepisów, a także ustalenia, czy Bank miał możliwość stosowania jednego rodzaju kursu do uruchomienia kredytu i jego spłaty. Tzw. „rynkowy” charakter kursów Banku nie ma żadnego znaczenia, jeżeli mechanizm ich ustalania nie został opisany w umowie kredytu, nie ma też znaczenia, jak wyglądała sytuacja w innych bankach, albowiem w procesie cywilnym ocenia się konkretny stosunek prawny pomiędzy konkretnymi stronami. To, czy Bank stosował się do wewnętrznych regulacji i obowiązujących przepisów, nie należy do materii opiniowania, jako że nie stanowi wiedzy specjalnej, tylko element oceny prawnej, należącej wyłącznie do Sądu. Wewnętrzne regulacje i dokumenty Banku, jeżeli nie zostały przez obie strony zgodnie powiązane z umową kredytu, pozbawione są znaczenia. Natomiast na pytanie, czy Bank mógł stosować jeden kurs do uruchomienia kredytu i jego spłaty należy odpowiedzieć, że oczywiście tak, jako że nie obowiązuje żaden przepis

prawa, który by tego zakazywał. Z przedstawionych w dalszej części uzasadnienia względów brak było również podstaw do rozliczenia kredytu z uwzględnieniem przeliczeń walutowych według kursu średniego NBP.

Powódka dochodzi ustalenia nieważności umowy kredytu nominowanego do CHF nr (...) z dnia 06.06.2008 r. oraz zwrotu świadczeń spełnionych na rzecz pozwanego Banku w wykonaniu tejże nieważnej umowy.

Ocena zasadności roszczenia powódki uzależniona jest zatem od przesądzenia kwestii ważności umowy kredytu. Powódka zakwestionowała tę umowę, powołując się na jej sprzeczność z przepisami prawa bankowego oraz zawarcie w treści umowy postanowień niedozwolonych w rozumieniu art. 385¹ i nast. kc.

Uprawnione jest stanowisko powódki co do zawarcia w treści umowy z dnia 06.06.2008 r. niedozwolonych postanowień umownych w zakresie odnoszącym się do indeksacji kredytu do waluty CHF, co skutkowało nieważnością tejże umowy.

Nie budzi wątpliwości, że zawierając umowę kredytu powódka działała jako konsument w rozumieniu art. 22¹ kc. Powódka wskazała, że zamieszkiwała już wcześniej w nabytej nieruchomości na podstawie umowy najmu, zaś jedynie na posesji ustawiła kontener, w którym prowadziła sklepik. Finansowanie nabycia nieruchomości służyło zatem przede wszystkim zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych powódki i jej dzieci, wykorzystanie części działki, a nie nabywanego lokalu mieszkalnego, na potrzeby działalności gospodarczej miało charakter wpadkowy.

Powódka zawarła z pozwanym umowę kredytu typu indeksowanego (waloryzowanego) do waluty CHF opiewającego na kwotę 132.429,94 zł. Stosownie do postanowień umowy kwota kredytu w CHF miała zostać określona według kursu kupna tej waluty zgodnie z „Tabelą kursów” obowiązującą w Banku w dniu uruchomienia kredytu lub transzy kredytu. Stosowany do przeliczenia walut przy wypłacie kredytu kurs CHF został ustalony jednostronnie według Tabeli kursów obowiązującej w Banku. Z kolei spłata rat kapitałowo-odsetkowych miała być dokonywana w złotych, po uprzednim przeliczeniu rat kapitałowo-odsetkowych według kursu sprzedaży obowiązującego w Banku dzień przed wpłatą środków.

Wobec powyższego w chwili zawarcia umowy kwota kredytu będąca podstawą wyliczenia rat nie została ściśle oznaczona. Docelowa suma kredytu w CHF miała dopiero wynikać z harmonogramu spłat, sporządzonego już po uruchomieniu kredytu. Uruchomienie kredytu miało nastąpić po spełnieniu kilku warunków formalnych. Aczkolwiek warunki te mogły być spełnione przez kredytobiorcę dość szybko, nawet tego samego dnia lub w ciągu kilku dni, to jednak w chwili zawarcia umowy nie można było jednak jednoznacznie ustalić daty, w jakiej uruchomienie kredytu miało faktycznie nastąpić, a przez to spodziewanego kursu przeliczenia. Również w chwili złożenia dyspozycji wypłaty kredytu nie było to możliwe, Bank miał bowiem uruchomić kredyt w ciągu 5 dni roboczych. Powódka złożyła dyspozycję wypłaty kredytu w dniu 06.06.2008 r., zaś wypłata nastąpiła w dniu 13.06.2008 r.

Na podstawie postanowień umowy kredytobiorca także nie był w stanie oszacować salda kredytu.

Pozwany w toku procesu w żaden sposób nie wyjaśnił ani nawet nie próbował wyjaśnić, dlaczego nie było możliwe dokonanie jednoznacznego i wiążącego przeliczenia PLN na CHF w dniu zawarcia umowy kredytu i według – uzgodnionego przez strony – kursu z tego dnia. Nic nie stało na przeszkodzie, aby w umowie kredytu dokonać przeliczenia waluty według określonego kursu, w szczególności średniego kursu NBP, albo jakiegokolwiek innego kursu – uzgodnionego z powódką.

Umowa kredytu z dnia 06.06.2008 r. pozostawiała Bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorcy, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu. Zapis o przeliczeniu sumy kredytu na CHF według kursu z dnia uruchomienia kredytu (transzy) jest zapisem pochodzącym od Banku, a nie od powódki. Nie było to z pewnością postanowienie indywidualnie uzgodnione, jako że pochodzi z wzorca umownego. Sama umowa została opracowana w centrali Banku i przekazana do podpisania w Oddziale. Z zeznań powódki wynika, że nie było możliwości negocjacji postanowień umownych. Jak zeznała zaś świadek A. T., nie było możliwości zmiany umowy. W umowie kredytu nie został również szczegółowo opisany mechanizm ustalania kursów kupna i sprzedaży

CHF. Metoda kształtowania kursu nie została uzgodniona w ramach indywidualnej, jednostkowej umowy. Stosowanie w ogóle do jakichkolwiek przeliczeń kursu ustalanego przez Bank – bez jednoznacznego i pełnego przedstawienia w umowie kredytu metody wyliczania tego kursu poddającej się weryfikacji – może być traktowane jako niedozwolone postanowienie umowne, sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interesy kredytobiorcy. Miernik waloryzacji stosowany do przeliczenia świadczenia pieniężnego winien mieć charakter obiektywny, niezależny od woli jednej ze stron. Natomiast mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 22.01.2016 r., I CSK 149/14, OSNC 2016/11/134; z dnia 13.12.2018 r., V CSK 559/17), inaczej mówiąc jest nieuczciwy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.02.2019 r., II CSK 19/18). Ponadto, zastosowanie innego kursu dla przeliczenia kredytu uruchamianego – kursu kupna oraz innego kursu dla przeliczenia kredytu spłacanego – kursu sprzedaży prowadzi do uzyskania przez bank dodatkowej korzyści finansowej wynikłej z różnicy między tymi kursami. Na tym polega istota tzw. spreadu walutowego.

Zakładając przeliczenie walut PLN/CHF wg średniego kursu NBP, zobowiązanie powódki wyniosłoby:

- według kursu z dnia złożenia wniosku kredytowego – 15.05.2008 r. – 2,0815 = 63.622,35 CHF;
- według kursu z dnia zawarcia umowy kredytu – 06.06.2008 r. – 2,0895 = 63.378,77 CHF;
- według kursu z dnia uruchomienia kredytu – 13.06.2008 r. – 2,1063 = 62.873,25 CHF.

W każdym wypadku zobowiązanie powódki byłoby wyraźnie niższe od zobowiązania oznaczonego ostatecznie przez pozwanego (64.162,69 CHF). Stosując swój kurs kupna – niższe od kursu średniego NBP – Bank spowodował zwiększenie zobowiązania kredytobiorcy wyrażonego w walucie waloryzacji o 500 – 1.300 CHF.

Umowa nie zawiera przy tym żadnego mechanizmu chroniącego kredytobiorcę przed zaburzeniem równowagi kontraktowej na skutek zmian kursów.

Należy zwrócić uwagę na wskazywane przez Bank wartości dokonanej już spłaty kredytu. Z zaświadczenia Banku z dnia 23.10.2020 r. (k. 320-322) wynika, że w okresie od dnia 25.07.2008 r. do dnia 30.09.2020 r. powódka spłaciła 130.964,08 PLN, co ma odpowiadać 36.870,82 CHF. Odnosząc to do wysokości zobowiązania kredytowego, można zauważyć, że spłata wyrażona w złotych polskich stanowi 98,89 % nominalnej kwoty kapitału kredytu (132.429,64 zł), ale spłata wyrażona we frankach szwajcarskich stanowi już tylko 57,46 % salda kredytu ustalonego przez Bank po wypłacie wszystkich transz (64.162,69 CHF). To zestawienie wskazuje, że zastosowanie podwójnej indeksacji na etapie wypłaty kredytu oraz na etapie jego spłaty według różnych kursów doprowadziło do zawyżenia salda kredytu i zaburzenia równowagi kontraktowej. Wymiar już dokonanej spłaty w walucie kredytu (spłaty) oraz w walucie waloryzacji powinien być w miarę zbliżony, tymczasem ww. różnica jest wyraźna, na niekorzyść powódki.

Powyzsze wyliczenia dokonane zostały jedynie szacunkowo, dla zobrazowania określonej tendencji, jednak już choćby takie pobieżne szacunki wskazują, że umowa kredytu z dnia 06.06.2008 r. z uwagi na zastosowany mechanizm indeksacyjny prowadzi do skutków dla powódki rażąco niekorzystnych. Przyjęte w umowie warunki indeksacji skutkują nieusprawiedliwioną dysproporcją praw i obowiązków stron umowy na niekorzyść powódki, powodującą niekorzystne ukształtowanie jej sytuacji ekonomicznej oraz jej nierzetelne traktowanie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 03.02.2006 r., I CK 297/05; z dnia 29.08.2013 r., I CSK 660/12; z dnia 30.09.2015 r., I CSK 800/14; z dnia 27.11.2015 r., I CSK 945/14; z dnia 15.01.2016 r., I CSK 125/15, OSNC-ZD 2017/1/9).

Z uwagi na zastosowanie kursu kupna (niższego) do przeliczenia kredytu wypłaconego oraz kursu sprzedaży (wyższego) do spłaty kredytu, zobowiązanie kredytobiorcy staje się wyższe już w dniu wypłaty, gdyby kredyt miał zostać od razu spłacony. Suma kapitału w PLN do spłaty jest w takim przypadku z założenia wyższa od sumy kapitału udostępnionego.

Zastosowanie różnego kursu w zależności od tego, czy przeliczenie dotyczy wypłaconego kredytu czy też wysokości raty w dniu przewidzianym w harmonogramie lub dniu wpłaty należy uznać za naruszające interes konsumenta w sposób rażący, a niezależnie od tego za postanowienie umowne dotknięte sprzecznością z zasadami współżycia społecznego na zasadach ogólnych, a w konsekwencji nieważnością w rozumieniu art. 58 § 2 kc. Na potrzeby indeksacji kredytu do waluty obcej należało przyjąć kurs ustalany według tej samej jednolitej metody – albo każdorazowo kurs kupna, albo każdorazowo kurs sprzedaży albo jakąś postać kursu uśrednionego lub kursu niezależnego od stron umowy, np. kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Rozbieżność stosowanych kursów stanowi korzyść wyłącznie dla banku udzielającego kredytu, a nie dla kredytobiorcy będącego konsumentem. Sytuacje tego rodzaju legły zresztą u podstaw dokonania nowelizacji prawa bankowego ustawą tzw. antyspreadową z dnia 26.07.2011 r.

Nie ma przy tym znaczenia zmiana sposobu spłaty kredytu na spłatę bezpośrednio w CHF. W ten sposób powódka uwolniła się od skutków wyłącznie wadliwości mechanizmu indeksacyjnego na etapie spłaty kredytu, natomiast nie zostały przezwyłączone niekorzystne skutki wadliwości pierwotnej, powstałej przy zawarciu umowy i uruchomieniu kredytu.

Trzeba przypomnieć, iż dla oceny abuzywności postanowień umownych miarodajna jest chwila zawarcia umowy (uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20.06.2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019/1/2).

Indeksacja kredytu nie została indywidualnie uzgodniona. We wniosku kredytowym powódka wskazała, że wnosi o przyznanie jej kredytu w kwocie 129.000,00 zł do wypłaty, a 132.429,94 zł łącznie ze składkami ubezpieczeniowymi. To, że kredyt miał być wyrażony ostatecznie w walucie CHF, wynika z samego formularza pochodzącego od Banku. Złożenie wniosku kredytowego o określonej treści nie jest przy tym tożsame z indywidualnym uzgodnieniem postanowień umowy kredytu.

Nie może też mieć decydującego znaczenia podpisanie przez powódkę – na formularzu Banku – oświadczenia o ryzyku walutowym i ryzyku zmiany stopy procentowej, a także oświadczenia o wyborze oferty kredytu indeksowanego (nominowanego, jak to określa pozwany). Możliwość samej zmiany kursu waluty jest oczywista, natomiast powódka nie wyraziła swobodnie zgody na stosowanie kursów ustalanych przez Bank. Nie można też przyjąć, że ryzyko kursowe, immanentnie związane z istotą kredytu typu indeksowanego, zostało kredytobiorcy jednoznacznie, precyzyjnie i wyczerpująco przedstawione.

W ogóle nietrafne jest powoływanie się na „wybór oferty” kredytu indeksowanego. Sporządzenie przez pracownika banku lub pośrednika kredytowego symulacji kredytu czy też wstępne sprawdzenie zdolności kredytowej nie jest złożeniem oferty. Analitycy pozwanego Banku ocenili konkretny wniosek kredytowy powódki i wydali akceptację dla kredytu indeksowanego. Świadome dokonanie wyboru byłoby możliwe dopiero wówczas, gdyby po zweryfikowaniu wniosku i zdolności kredytowej wnioskującej przedstawiono dwie konkretne propozycje z konkretnymi warunkami (kwota kredytu, oprocentowanie, wysokość raty, itp.) i wówczas dokonałaby ona wyboru.

Z kolei na indywidualne uzgodnienie wskazywałoby przesłanie kredytobiorcy projektu umowy ze wskazaniem, żeby się z nią zapoznał i przedstawił swoje uwagi i ewentualnie proponowane zmiany.

Wadliwe klauzule przeliczeniowe podlegają pominięciu – art. 385¹ § 1 i 2 kc. Jeżeli jednak dotyczą głównych świadczeń stron, umowa bez uwzględnienia tychże klauzul nie może być w ogóle wykonywana, co z kolei oznacza, iż jest ona nieważna na podstawie art. 58 § 1 kc. W aktualnym orzecznictwie sądowym przyjmowane jest stanowisko, iż klauzula indeksacyjna dotyczy głównego świadczenia stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 kc (zob. wyroki: Sądu Najwyższego z dnia 11.12.2019 r., V CSK 382/18; z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18).

Zgodnie z art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29.08.1997 r. – Prawo bankowe przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego

kredytu. Skoro w samej umowie kredytu nie została wiążąco wskazana suma kredytu w CHF, będąca podstawą wyliczenia rat, czyli umowa kredytu pozostawiała bankowi swobodę w zakresie wyrażenia w CHF kwoty kredytu oddanej do dyspozycji kredytobiorców, a w konsekwencji wysokości rat spłaty kredytu, to znaczy że umowa ta wadliwie określała zobowiązanie kredytobiorcy do zwrotu otrzymanej sumy, a przez to nie zawierała prawidłowo oznaczonych wszystkich niezbędnych elementów umowy kredytu przewidzianych w art. 69 ust. 1 prawa bankowego. To zaś uzasadnia stwierdzenie nieważności tej umowy.

Co do zasady samo przeliczenie kredytu wyrażonego nominalnie w złotych polskich według oznaczonego kursu waluty obcej można uznać za dopuszczalne i zgodne z ustawą. Według art. 358¹ § 2 kc strony umowy, w szczególności umowy kredytu, mogą zastrzec, że wysokość świadczenia pieniężnego zostanie ustalona według innego miernika wartości (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25.03.2011 r., IV CSK 377/10; z dnia 18.05.2016 r., V CSK 88/16; z dnia 08.12.2006 r., V CSK 339/06). Tenże miernik może być rozumiany jako wskaźnik w ogóle mający inny charakter albo jako waluta obca w stosunku do waluty zobowiązania – skoro ustawodawca dopuszcza miernik waloryzacji inny niż pieniądź, to znaczy, że dopuszcza także inny pieniądź (walutę) niż pieniądź polski (waluta polska). Świadczenie pieniężne może zatem zostać zwaloryzowane według przewidzianego w umowie kryterium – przeciętnego wynagrodzenia, stopy inflacji, kursu złota, średniej ceny zboża albo jakichkolwiek innego wskaźnika gospodarczego, a także przeliczenie świadczenia pieniężnego wyrażonego nominalnie w złotych polskich może nastąpić według kursu innej waluty. Indeksacja kredytu do waluty obcej jest postacią takiej właśnie waloryzacji umownej. Waloryzacja świadczenia pieniężnego zmierza do urealnienia jego wartości poprzez odwołanie do obiektywnych, niezależnych od stron transakcji kryteriów. Także w przypadku umów kredytu takie urealnienie może znaleźć zastosowanie. Waloryzacja kwoty nominalnej kredytu jest niezależna od ustaleń dotyczących odsetek umownych (kapitałowych), które w przypadku umowy kredytu stanowią wynagrodzenie banku za wykorzystanie przez kredytobiorcę udostępnionych mu środków pieniężnych, w przeciwieństwie do odsetek za opóźnienie pełniących właśnie funkcję waloryzacyjną obok funkcji represyjnej.

Regulacje dotyczące kredytu indeksowanego do waluty obcej zostały wprowadzone do art. 69 ust. 2 pkt 4a i ust. 3 pr. bank. z dniem 26.08.2011 r. na mocy ustawy z dnia 26.07.2011 r. o zmianie ustawy – Prawo bankowe i niektórych innych ustaw (tzw. ustawy antyspreadowej). Nie oznacza to jednak, iż przed tą datą zawarcie umowy kredytu tego rodzaju było niedopuszczalne. Przeciwnie, możliwość zawarcia umowy kredytu zawierającej tego rodzaju postanowienia mieściła się w ramach ogólnej swobody kontaktowania przewidzianej w art. 353¹ kc (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 29.04.2015 r., V CSK 445/14; z dnia 22.01.2016 r., I CSK 1049/14).

Jednakże prawidłowa, dopuszczalna i zgodna z prawem waloryzacja świadczenia wymagałaby jednoznacznego, precyzyjnego oznaczenia miernika waloryzacji przewidzianego w treści umowy. Oznacza to, że przeliczenie sumy kredytu w PLN na CHF musiałyby zostać dokonane od razu, według uzgodnionego przez strony kursu, nie zaś odroczone w czasie na dzień nieznaną w chwili zawarcia umowy i pozostawione swobodzie Banku.

Nie ma żadnego znaczenia, czy kurs ustalany przez pozwanego miał tzw. „rynkowy” charakter, jeżeli nie został opisany w umowie kredytu; nie ma też znaczenia, jak wyglądała sytuacja w innych bankach, albowiem w procesie cywilnym ocenia się konkretny stosunek prawny pomiędzy konkretnymi stronami. Wbrew stanowisku pozwanego nie ma też podstaw do przyjęcia, że musiał stosować dwa różne kursy dla różnych operacji. Wreszcie nieistotne są źródła, z jakich pozwany pozyskiwał środki na sfinansowanie akcji kredytowej.

Treść klauzuli umowy kredytu zawartej między przedsiębiorcą a konsumentem ustalającej cenę zakupu i sprzedaży waluty obcej, do której kredyt jest indeksowany, powinna, na podstawie jasnych i zrozumiałych kryteriów, umożliwić właściwie poinformowanemu oraz dostatecznie uważnemu i racjonalnemu konsumentowi zrozumienie sposobu ustalania kursu wymiany waluty obcej stosowanego w celu obliczenia kwoty rat kredytu, w taki sposób, aby konsument miał możliwość w każdej chwili samodzielnie ustalić kurs wymiany stosowany przez przedsiębiorcę (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 18.11.2021 r., C-212/20).

W świetle aktualnego orzecznictwa nie powinno budzić wątpliwości, iż postanowienia wprowadzające mechanizm indeksacyjny mają charakter niedozwolony, uznaje się bowiem, iż określenie wysokości należności obciążającej konsumenta z odwołaniem do tabel kursów ustalanych jednostronnie przez bank, bez wskazania obiektywnych kryteriów, jest nietransparentne, pozostawia pole do arbitralnego działania banku i w ten sposób obarcza kredytobiorcę nieprzewidywalnym ryzykiem oraz narusza równorzędność stron (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 11.12.2019 r. V CSK 382/18; z dnia 30.09.2020 r., I CSK 556/18; z dnia 02.06.2021 r., I CSKP 55/21).

Nie ma przy tym możliwości oddzielenia klauzuli kursowej (czyli ściśle rodzaju stosowanych kursów) od samej klauzuli indeksacyjnej, bowiem są one powiązane między sobą, a także z pozostałymi postanowieniami umowy. Umowa dotyczyła kredytu indeksowanego, dodatkowo jej istotnym elementem było też oprocentowanie bazujące na wskaźniku odnoszącym się do waluty CHF.

Konsekwencją powyższych wadliwości jest eliminacja postanowień indeksacyjnych, prowadząca do upadku umowy kredytu w całości.

W aktualnym orzecznictwie sądowym prezentowany jest pogląd, że art. 385⁽¹⁾ § 2 kc wyłącza stosowanie art. 58 § 3 kc, co uzasadnia stanowisko, że nieuczciwe postanowienia indeksacyjne nie powinny być zastępowane innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach kodeksu cywilnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.11.2019 r., II CSK 483/18). W takiej sytuacji co do zasady wykluczona jest możliwość zmiany przez sąd treści nieuczciwych warunków zawartych w umowie. Działania sądu w razie stwierdzenia klauzuli abuzywnej mają mieć charakter sankcyjny, co oznacza osiągnięcie skutku zniechęcającego profesjonalnych kontrahentów zawierających umowy z konsumentami do zamieszczania w umowach z nimi nieuczciwych postanowień umownych. Skutek ten nie mógłby zostać osiągnięty, gdyby umowa mogła zostać uzupełniona w niezbędnym zakresie przez sąd krajowy przez wprowadzenie do umowy warunków uczciwych. Kontrahent konsumenta niczym by bowiem nie ryzykował, narzucając nieuczciwe postanowienia umowne, skoro mógłby liczyć na to, że sąd uzupełni umowę przez wprowadzenie uczciwych warunków, które powinny być przez niego zaproponowane od razu. W konsekwencji zastąpienie przez sąd klauzul abuzywnych np. kursem średnim waluty obcej z dnia wymagalności roszczenia ogłaszanym przez NBP, należy wykluczyć, jako sprzeczne z celem założonym w art. 6 ust. 1 Dyrektywy Rady nr 93/13/EWG z dnia 05.04.1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich. Ryzyko przedsiębiorcy stosującego abuzywne klauzule byłoby bowiem w razie ich eliminacji ze stosunku umownego niewielkie i nie zniechęcałoby przedsiębiorców do stosowania nieuczciwych klauzul w przyszłości. Jeżeli sąd krajowy uzna, że zgodnie z odpowiednimi przepisami obowiązującego prawa utrzymanie w mocy umowy bez zawartych w niej nieuczciwych postanowień nie jest możliwe, art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 nie stoi na przeszkodzie stwierdzeniu, że ta umowa nie może dalej obowiązywać bez takich warunków i wtedy sąd powinien orzec jej unieważnienie (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03.10.2019 r., C-260/18, K. D., J. D. c/a (...)). Wola konsumenta, który uważa, iż stwierdzenie nieważności całej umowy nie jest dla niego niekorzystne, przeważa nad wdrożeniem systemu ochrony, takiego jak zastąpienie nieuczciwego postanowienia i utrzymanie umowy w mocy (wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 03.10.2019 r. C-260/18).

Reasumując powyższe, usprawiedliwione jest stanowisko powódki co do nieważności umowy kredytu nr (...) z dnia 06.06.2008 r. W takiej sytuacji nie zachodzi potrzeba dokonywania oceny relacji stron z punktu widzenia roszczeń zgłoszonych jako ewentualne.

Zgodnie z art. 189 kpc powód może żądać ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, jeżeli ma w tym interes prawny.

Powództwo o ustalenie stosunku prawnego lub prawa może zostać uwzględnione wtedy, gdy spełnione są dwie przesłanki merytoryczne: interes prawny oraz wykazanie prawdziwości twierdzeń powoda o tym, że dany stosunek prawny lub prawo rzeczywiście istnieje. Pierwsza z tych przesłanek warunkuje określony skutek tego powództwa, decydując o dopuszczalności badania i ustalania prawdziwości twierdzeń powoda, wykazanie zaś istnienia drugiej z

tych przesłanek decyduje o kwestii zasadności powództwa (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 27.06.2001 r., II CKN 898/00).

Interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc oznacza potrzebę prawną, wynikającą z sytuacji prawnej, w jakiej znajduje się powód. Może wynikać z bezpośredniego zagrożenia prawa powoda lub zmierzać do zapobieżenia temu zagrożeniu. Interes prawny występuje także wtedy, gdy istnieje niepewność stanu prawnego lub prawa, mająca charakter obiektywny. Powód musi udowodnić, że ma interes prawny w wytoczeniu powództwa przeciwko konkretnemu pozwanemu, który przynajmniej potencjalnie stwarza zagrożenie dla jego prawnie chronionych interesów, a sam skutek, jaki wywoła uprawomocnienie się wyroku ustalającego, zapewni powodowi ochronę jego praw przez definitywne zakończenie istniejącego między stronami sporu lub prewencyjnie zapobiegnie powstaniu w przyszłości takiego sporu, tj. obiektywnie odpadnie podstawa jego powstania. Na takie cechy roszczenia o ustalenie z art. 189 kpc wskazywał wielokrotnie Sąd Najwyższy, m.in. w wyrokach: z dnia 30.10.1990 r., I CR 649/90; z dnia 08.05.2000 r., V CKN 29/00; z dnia 04.10.2001 r., I CKN 425/00; z dnia 01.04.2004 r., II CK 125/03; z dnia 18.06.2009 r., II CSK 33/09; z dnia 18.03.2011 r., III CSK 127/10; z dnia 09.02.2012 r., III CSK 181/11, OSNC 2012/7-8/101; z dnia 14.03.2012 r., II CSK 252/11; z dnia 29.03.2012 r., I CSK 325/11; z dnia 19.09.2013 r., I CSK 727/12. Inaczej mówiąc, przez interes prawny w procesie cywilnym należy rozumieć obiektywną w świetle obowiązujących przepisów prawnych, to jest wywołaną rzeczywistym narażeniem lub zagrożeniem określonej sfery prawnej, potrzebę uzyskania określonej treści wyroku (T. Rowiński, *Interes prawny w procesie cywilnym i w postępowaniu nieprocesowym*, Warszawa 1971, s. 26). Osoba zainteresowana może dochodzić roszczenia o ustalenie, jeśli nie może uzyskać jakiegokolwiek innej ochrony, w jakikolwiek inny sposób, niż poprzez uzyskanie i przedłożenie wyroku ustalającego istnienie lub nieistnienia prawa lub stosunku prawnego. O istnieniu interesu prawnego w rozumieniu art. 189 kpc decyduje faktyczna, konkretna potrzeba ustalenia. Potrzeba ta zaś niewątpliwie występuje wówczas, kiedy ustalenie prowadzi do definitywnego rozwiązania problemów powoda i chroni jego również na przyszłość przed posunięciami strony przeciwnej.

Biorąc pod uwagę fakt, iż umowa kredytu została zawarta na okres 360 miesięcy, czyli 30 lat, tj. od dnia 13.06.2008 r. do dnia 12.06.2038 r., należy uznać, że zachodzi niepewność sytuacji prawnej powódki wymagająca wiążącego rozstrzygnięcia. Ustalenie nieistnienia stosunku prawnego wskutek nieważności umowy kredytu zwalnia powódkę z obowiązku dalszego uiszczania kolejnych rat kredytu i otwiera drogę do ostatecznego rozliczenia kredytu.

W tej sprawie spełnione zostały przesłanki ustalenia nieważności umowy kredytu na podstawie art. 189 kpc, tj. posiadanie przez powódkę interesu prawnego w żądaniu takiego ustalenia oraz zaistnienie nieważności umowy stanowiącej źródło tegoż stosunku prawnego w postaci jej sprzeczności z prawem (art. 58 § 1 kc).

Sąd ustalił zatem (pkt I wyroku), że umowa kredytu hipotecznego nominowanego do CHF nr (...) zawarta w dniu 06.06.2008 r. pomiędzy (...) S.A. we W. oraz A. R. jest nieważna.

Następnie Sąd umorzył postępowanie w zakresie odnoszącym się do żądania zapłaty kwoty 76.232,75 zł wraz z liczonymi od niej odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia 07.07.2020 r. do dnia zapłaty (pkt II wyroku). Okres od 25.02.2010 r. do 07.07.2010 r. nieobjęty pierwotnym pozwem obejmuje spłatę w kwocie 3.284,64 zł. Tym samym ograniczenie roszczenia nastąpiło o: 103.162,30 zł plus 3.284,64 zł minus 30.214,19 zł = 76.232,75 zł.

W konsekwencji stwierdzenia nieważności umowy kredytu powódka może domagać się zwrotu świadczenia nienależnie spełnionego w wykonaniu tejże umowy, tj. zwrotu kwot przekazanych pozwanemu. Spłaty dokonane w okresie od dnia 25.02.2010 r. do dnia 24.11.2016 r. wyniosły 30.214,19 zł oraz 11.846,13 CHF.

Zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego należy do tzw. zobowiązań bezterminowych, w których termin spełnienia świadczenia nie jest z góry oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, wobec czego spełnienie winno nastąpić niezwłocznie po wezwaniu do wykonania zgodnie z art. 455 kc. Niezwłoczne spełnienie świadczenia pieniężnego w rozumieniu art. 455 kc oznacza z reguły spełnienie go w terminie 14 dni (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28.05.1991 r., II CR 623/90; wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 20.03.2012 r., I ACa 191/11).

Odsetki za opóźnienie przypadają:

- od podtrzymanej części pierwotnego roszczenia, tj. 26.929,55 zł – od dnia 02.10.2020 r., tj. po upływie 14 dni od doręczenia pozwanemu pozwu (w dniu 17.09.2020 r. – k. 92),
- od kwot 3.284,64 zł oraz 11.846,13 CHF – od dnia 30.12.2020 r., tj. po upływie 14 dni od doręczenia pozwanemu pisma zawierającego rozszerzenie powództwa (w dniu 15.12.2020 r. – k. 380).

Sąd zasądził zatem (pkt III wyroku) od pozwanego na rzecz powódki 30.214,19 zł oraz 11.846,13 CHF wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie liczonymi:

- od kwoty 26.929,55 zł – od dnia 02.10.2020 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 3.284,64 zł – od dnia 30.12.2020 r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 11.846,13 CHF – od dnia 30.12.2020 r. do dnia zapłaty.

W pozostałym zakresie (dotyczącym wyłącznie części żądanych odsetek) powództwo jako nieusprawiedliwione podlegało oddaleniu.

Niezasadny był zarzut przedawnienia roszczenia. Ponieważ zobowiązanie do zwrotu świadczenia nienależnego jest zobowiązaniem bezterminowym, którego wymagalność zależy od wezwania do zapłaty, zastosowanie znajduje art. 120 kc, zgodnie z którym, jeżeli wymagalność zależy od podjęcia określonej czynności przez uprawnionego, bieg terminu rozpoczyna się od dnia, w którym roszczenie stałoby się wymagalne, gdyby uprawniony podjął czynność w najwcześniejszym możliwym terminie. Należy zatem rozważyć, kiedy powódka mogła najwcześniejszym skierować do pozwanego wezwanie do zapłaty. W ocenie Sądu Okręgowego stan taki zaistniał wówczas, gdy pojawiły się w opinii publicznej, w prasie, itp. szerzej prezentowane poglądy co do możliwości wadliwości umów kredytów indeksowanych lub denominowanych do CHF, czy też po wejściu w życie ustawy antyspreadowej, a zatem około 2011 r. W takim wypadku do dnia wniesienia pozwu nie minął okres 10 lat. Termin przedawnienia roszczeń restytucyjnych konsumenta wobec przedsiębiorcy opartych na postanowieniach nieuczciwych rozpoczyna swój bieg od chwili, gdy powziął on wiedzę co do nieuczciwego charakteru warunków umownych (por. wyroki Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej: z dnia 09.07.2020 r., C-698/18 i C-699/18; z dnia 22.04.2021 r., C-485/19), albo w chwili, kiedy umowa stała się trwale bezskuteczna, czyli kiedy konsument stanowczo wyraził wolę jej unieważnienia (zob. uchwałę składu Sądu Najwyższego z dnia 07.05.2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021/9/56). Można jeszcze dodać, iż według niektórych prezentowanych w doktrynie i orzecznictwie poglądów nawet sama spłata pożyczki lub kredytu nie jest świadczeniem okresowym, gdyż spłacający spełnia jedno z góry oznaczone świadczenie tworzące jedną całość, ale tylko rozłożone w czasie, nie zaś szereg świadczeń równorzędnych (zob. B. Kordasiewicz w: System Prawa Cywilnego. Tom 2. Prawo cywilne – część ogólna, W-wa 2002, s. 548-549; wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 10.09.1970 r., I CR 329/70, PUG 70/12, oraz z dnia 02.10.1998 r., III CKN 578/98; wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 17.01.2018 r., I ACa 705/17). Skoro spłata kredytu nie jest świadczeniem okresowym, to rozliczenie tej spłaty w wyniku stwierdzenia nieważności umowy tym bardziej nie może mieć takiego charakteru. Z tych przyczyn roszczenie kredytobiorcy przedawnia się w ogólnym sześciu- lub wcześniej dziesięcioletnim terminie przewidzianym w art. 118 kc – z uwzględnieniem dyspozycji art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 13.04.2018 r. o zmianie kodeksu cywilnego.

Niezasadny był też zarzut potrącenia wierzytelności wzajemnej pozwanego Banku.

Wierzytelność ta nie jest wymagalna, jako że Bank nie skierował do powódki wezwania do zapłaty 132.429,94 zł ani żadnej innej kwoty w związku z nieważnością umowy kredytu, a tym samym powódka nie popadła w opóźnienie w rozumieniu art. 476 kc w zw. z art. 455 kc. Doręczenie pisma procesowego nie jest też skutecznym oświadczeniem o potrąceniu. Ponadto – z uwagi na brak tożsamości świadczeń w różnych walutach – Bank nie może potrącić wierzytelności o zapłatę w PLN z wierzytelnością powódki o zapłatę w CHF.

Wobec częściowego uwzględnienia roszczenia i częściowego umorzenia postępowania o kosztach procesu należało orzec zgodnie z wyrażoną w art. 100 kpc zasadą ich stosunkowego rozdzielenia.

Uwzględniając zmianę powództwa, łączna wartość przedmiotu sporu wyniosła:

- ustalenie – 132.430 zł,

- zapłata – 103.162,30 zł + 3.284,64 zł + 48.990,86 zł (11.846,13 CHF x 4,1356),

czyli łącznie 287.867,80 zł.

Powód wygrała sprawę w zakresie obejmującym: 132.430 zł + 30.214,19 zł + 48.990,86 zł = 211.635,05 zł, czyli 73,52 %.

Koszty procesu po stronie powódki objęły: wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie – 10.800 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu zażaleniowym ustalone zgodnie z § 10 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 przywołanego rozporządzenia – 1.350 zł, tj. łącznie 12.167 zł, z czego 73,52 % wynosi 8.945,18 zł. Nie ma przy tym znaczenia wynik postępowania zażaleniowego, jako że decyduje ostateczny wynik sprawy. Zabezpieczenie i zażalenie dotyczyło jedynie roszczenia o ustalenie, stąd niższy wymiar stawki minimalnej (25 % x 5.400 zł). W ocenie sądu brak jest podstaw do podwyższenia stawki wynagrodzenia, sprawa nie była nadmiernie skomplikowana, przeciwnie była typową sprawą na tle tzw. „kredytu frankowego”.

Koszty procesu po stronie pozwanego objęły: wynagrodzenie pełnomocnika ustalone zgodnie z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22.10.2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych – 10.800 zł, opłatę skarbową od pełnomocnictwa – 17 zł, opłatę sądową od zażalenia – 100 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu zażaleniowym ustalone zgodnie z § 10 ust. 2 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 6 przywołanego rozporządzenia – 1.350 zł, tj. łącznie 12.267 zł, z czego 26,48 % wynosi 3.248,30 zł.

Różnica między wskazanymi kwotami wynosi 5.696,88 zł na rzecz powódki.

Na podstawie art. 113 uksc w zw. z art. 100 kpc nieopłacone koszty sądowe, obejmujące niepokrytą opłatę sądową od pozwu – 1.000 zł, obciążają strony w tym samym stosunku: pozwanego w kwocie 735,20 zł, powódkę w kwocie 264,80 zł, podlegającej ściągnięciu z zasądzonego roszczenia.

Mając powyższe na uwadze, Sąd podjął rozstrzygnięcia zawarte w sentencji wyroku.